

סיפורים קצרים / עדית אנקורי

מעין אוטוביוגרפיה

תצלום משפחתי

זיכרון?

חלום

שזירות

סוד

דמויות

מלך

השקיה

סחלב

העובד הסוציאלי

התבוננויות

שחרור

בחורש

חיוך ללא חתול

אמריקה

מעין אוטוביוגרפיה

תצלום משפחתי

רכונות מעל עריסתי, את ושתי אחיותייך. מחלפות ראשיכן יוצרות מעליי חופה שחורה. התינוקת שהייתי מחייכת אליכן ועיני נפערות אל עולם שלא ידעתי.

אתן רכונות מעלי, בפיכן מילות פליאה למראה התינוקת העגלגלה. אבל מהו אותו כתם קטן אפל, המסתמן על לחיי? כתם לידה? או שמא צל שהטילה כיפת כנפי העורב הפרושה על פני התינוקת הבהירים?

מתחת לחופת שערותיכן השחורה נחבאים שלל צבעים. כף ידי המושטת אליכן חופנת מהם באגרופה.

זיכרון?

ליד ביתנו ברחוב חובבי ציון של תל אביב הקטנה. אני בעגלת ילדים, שקועה בהתבוננות בערימות החול והזיפזיף במגרש הריק שמולנו; את לידי, מדברת עם שכנה. פתאום מתקרבת אישה פרועת שיער, חוטפת את העגלה ואותי שבתוכה ורצה ככה ברחוב, צוחקת צחוק גדול. את רצה אחרינו, בקושי משיגה אותנו ומחזירה אותי אליך. פניך אדומות ורטובות מדמעות. חלום? דמיון? סיפור שסיפרתן את ואחיותייך והפכתי אותו לשלי? ואולי ביטוי של כמיהת הלב לאמא שתשתגע קצת. שתפרע את שערותיה. שתבכה. שתצחק.

חלום

פעם אמרת לי: "לו ניתן לי לבחור, הייתי בוחרת לא להיוולד". ומאז שהלכת אני יולדת אותך שוב ושוב.

ראיתי אותך. יד אמן עיצבה אותך כפסל שיש חטוב. הנה את עומדת, כמו עטופה בטוגה יוונית: זקופה. גאה. חתומה. "נא לא לגעת", אומר השלט שלפני פסלך.

ושוב את מופיעה לפניי. עורקים צבעוניים משתרגים בלובן גופך, ואני יודעת: זרמים חמים הם, שנכלאו באבן.

ואתמול חלמתי אותך בשמלה אפורה פשוטה, פנייד קמוטות מעט וצעף צבעוני כרוך על צווארך.

שזירות

שארית טיפות כתומות, דביקות, על סנטרה של נכדתי.

*וכבר אני באה מהחולץ החם, ילקוט בית הספר על אבי, נכנסת
אל תוך הקרירות, והוא בידייך. הוצא לה אתה עסיסי מהמאצפת
הכתומה, כצולף מתוך החם, ואף הוא כאמו כתום אק שלזר
השריאי לבן. ריחו המתוק צוטף את כפות ידייך. נולד בי.*

אני קולפת אותו וריחו, שנכלא מתחת לקליפה, משתחרר. רענן ומרווה.

*ושוב אני במרפסת בערבון של קיץ, כאשר טיפות אחרונות של אור
שורות בה והיופם נמהל במצטלחות. ושוב ידייך מילדות, מחלצות
אותו ירוק מתוך ירוק, ומאישות לי אותו.*

חיבוק חם של גוף אל גוף מעלה אד מוכר.

*מעבר לדלת את בתוך מנוחת הצהריים שלך. אני מצפה. עוד
רצף וחית החרדה תתצורר מרצה. אני סוכרת כדי לא לחוש,
סוכרת כדי לקרבה, עד שבאה הראיצה עם אד בושט ממלא את
האוויר.*

סוד

המורים בבית הספר "גאולה" של שנות הארבעים דמו זה לזה. בחורף הייתה זהותם נעלמת אל תוך החליפות השחורות והמעילים הארוכים, כשמעל ראשיהם המעוטרים במגבעת מסוככת מטריית ענק שחורה. בקיץ התגלו מעט יותר בייחודיותם, מבצבצים בחולצה לבנה מתוך חליפות אפורות קלילות.

אחד המורים היה קירח, בעל מבנה גוף צנום וגובהו בינוני. בכל יום פגשתי אותו, נעול בתוך ערכיו כמו בתוך חליפתו, מלמד אותנו תנ"ך ועברית לצד התנהגות נאותה ואזרחות טובה.

לא תמיד כזה היה. מבעד לתמונות בשחור לבן שלפני נישואיו נשקף אלי אבא בשלל צבעים. יכולתי לחוש ברוח רעננה שנושבת מהתמונות. הנה הוא, עם בלורית מתנוססת מעל צְדָעֵימִים מקריחים מנגן במנדולינה, או מחייך במרכז התמונה, מוקף בחורים ובעיקר בחורות. משנות חיי הראשונות זכור לי אבא ששיחק איתי והצחיק אותי, שחיבק ונישק ושפע אלי חום.

לאט לאט, תחת שלטונה העצור והקודר של אמי הלך אבי והתכווץ, וגם יחסי אתו התכווצו. בתוכי התקבעה נוכחות אפורה שלו. אבל לפעמים היה עולה על פניו חיוך קטן, שמור לעניינים שבינו לבינו. נחיריו היו רוטטים כאילו הוא אוצר צחוק בתוכו, ואני הייתי שותה את החיוך הזה כמים גנובים.

הבזקי זיכרון מספרים לי על געגועים של ילדה לאבא הולך ונעלם.

יום חורף גשום. המסדרון מדלת הכניסה אל פנים הדירה, שתמיד שורה בו אפלולית, חשוך מאד. בקיר המסדרון קבוע ארון מלבני. אני פותחת אותו. מעיל החורף הארוך של אבא מדיף ריח של גשם ראשון מעורב בריח גופו. אני שואפת את הריח לתוכי.

שבת אחר הצהריים. אבא עומד מול המראה ובוחן את לבושו. הוא אינו מעונב. לגופו אפודה שמצד החזה עשויה מבד מחוספס ומפוספס, ומצד הגב - בד חלק ורך, אפור כסוף. אני מחבקת את אבא מגבו ומרעיפה נשיקות על הבד החלק. נשיקותיי נקטעות כשעיניי פוגשות את עיניה של אמי.

כתה ח'. הימים הראשונים שאחרי חופשת הפסח. אבי נכנס לכתה, היומן השחור תחת זרועו ותיק כבד בידו. קמנו כהרגלנו לכבודו, ממתנינים שיורה לנו לשבת. הוא התיישב על הקתדרה, פתח את היומן וקרא את שמות התלמידים. כתמיד, הביכה אותי כל ריש ולמד רוסיית שיצאו מפיו. פתחנו את מחברות העברית ואבי כתב על הלוח: "מבזבוז זמנו לריק" "מוסיף חטא על פשע". אתן לכם דוגמה, אמר, שמשלבת את שני הביטויים: כאשר אנשים נפגשים לצורך משחק בקלפים הם מבזבזים זמנם לריק, ואם הם משחקים לא רק לשם שעשוע אלא גם עבור כסף הם מוסיפים חטא על פשע.

סומק פשט בלחיי. בכל ערב שישי נהגו הורי להיפגש עם קבוצת חברים ולשחק קלפים. כל שבוע ארח זוג אחר את החבורה, כך שאחת לכמה שבועות נערכה הפגישה בביתנו. כשהיה מגיע יום שישי הגדול הייתי נענית לבקשת אמי ולובשת את מיטב בגדי, וכשהייתי חוזרת מבילויי הייתי נכנסת אל הסלון הטובל בעשן הסיגריות, כדי להגיד שלום ובעיקר כדי להיראות. גברת ימפולסקי, בעלת התסרוקת הנפוחה והציפורניים האדומות, הייתה מנתקת את מבטה מהקלפים למשך שניות ארוכות ובוחנת אותי מכף רגל ועד ראש, ולאחר מכן הייתי פורשת לחדרי. מבעד לדלת היו חודרות אלי שתיקות על רקע קשקוש מטבעות, או מלמולים ופרצי צחוק.

בסיום יום הלימודים רצתי הביתה. רוח חמימה של ראשית הקיץ מילאה אותי בריגשה בלתי מוסברת וחברה לרוח הקרב שאחזה בי. כשהגעתי ישב כבר אבא בסלון, בכורסתו, ורגליו נתונות בנעלי הבית. כמדי צהריים היו פניו מוסתרות מאחורי העיתון.

"איפה תבזבוז את זמנכם לריק ביום שישי?" שאלתי.

אבי הניח את העיתון על ברכיו. לרגע ריחף על פניו אותו חיוך שבינו לבינו, ואז הישיר אלי מבט. חולצת התכלת שלו האירה באור כחלחל את עיניו. "זה סוד רק של שנינו?" שאל, וריש ולמד רכות התערסלו על לשונו.

דמויות

מלך

"מיינע שוועסטער", נשמע קולו המשועשע. "מיינע קליינע ברידער", אני עונה, "ווס הרצעך"? וכמו תמיד כשאנחנו מדברים בשפה הזאת צחוקנו מתגלגל הלך ושוב משני עברי הקו. את היידיש גנבנו מהורינו שדברו בה כדי שלא נבין.

שלוש שנים קודם לכן הגיעה שיחת הטלפון: "אני חוזר, תקני לי כרטיס מבוליביה לישראל". תחילה היה הרעם. אחריו בא השקט, וכתם דיו שחור התפשט לכל הכוונים.

ישבתי בסלון וחיכיתי. כמו להכעיס נשקף מהחלון מחזה אביבי, פרץ צבעוני של התחדשות ושמחת חיים. איש זקן נראה משרך דרכו בין ערוגות הפרחים. הוא נכנס, רזה מאוד, עם ציצת שיער לבנה וזקן לבן פרוע, בלי שיניים, ומבט עיניו כבוי. נפל לזרועותיי.

שכרתי לו דירה וטיפלתי בכל מה שנדרש להחלמתו.

כשהתחזק מעט ביקש שנצא לשבת בקניון הסמוך. ישבנו במתחם שולחנות האוכל שבין החנויות. משמאלנו ראיתי את דודיק מתקרב נושא אתו, כמו תמיד, את הגיטרה; דודיק היה פעם מוזיקאי מבטיח, והיום הוא המורה לגיטרה של כל ילדי האזור. מבטינו נפגשו, הוא הניד בראשו לשלום והמשיך ללכת. פתאום עצר, פנה לאחור ובא אל השולחן שלנו בזרועות פשוטות. גם אריק קם ופשט זרועות. הם התחבקו ארוכות, ראשיהם הצמודים נראים כתאומים סיאמיים: קרחת גדולה וקוקו המנסה נואשות לכסות את העורף.

באחת ניתקו והסתכלו זה בזה.

"דודיק!"

"אריק!"

"כל כך הרבה שנים!"

"יובלות!"

"מנגן?"

"בעיקר מלמד."

"מנגן?"

"לא."

לקראת פרידה דודיק הפטיר לעברי: "יודעת שקראנו לו מלך הבלוז?". לאוויר הופרחה הבטחה הדדית: "ניפגש איזה ערב. נרביץ קצת בלוז", ושלושתנו ידענו שלא תמומש.

אריק היה נרגש. טווה בקול את חוטי זיכרונותיו לעבר שנות הששים - הלהקות, ההופעות, הנשים - ולפניי נפתח אלבום התמונות הישן.

נער בגיל העשרה. שיער ארוך. גיטרה. לא רוצה ללמוד, רוצה לנגן ולשיר: אלביס, פול אנקה, הביטלס. מטפח פנטזיה על קריירה בינלאומית.

אני בת שמונה בשמלה חגיגית. גברים מעוננים ונשים אלגנטיות. טקס ברית המילה. בשל מה שבוצע בו התפשט זיהום בגופו והוא חלה מאד. חששו לחייו. אמי מתהלכת בבית דוממת וחתומה, אני בלתי נראית.

הוא כבן ארבע. אולי חמש. ילד עדין, צבע עורו לבן, כמעט שקוף. הוא יושב במיטה, כנראה חולה. מצדו האחד אמא ומצדו השני הגנת. אמא אומרת: "אריק, תראה לעליזה

איך אתה סופר לאחור מעשר עד אחת". הוא סופר ולא מתבלבל. עליזה אומרת: "יופי, אני מבקשת את זה רק מהילדים הכי גדולים בגן, לא ידעתי שגם אתה יכול". היא הולכת ואמא פונה אלי: "את רואה? היא בכלל לא מעריכה אותו. היא לא יודעת מה הוא יכול".

אני זוכרת ילד ואמו שאינם מניחים זה לזו. הוא כרוך אחריה וממשיך לדחוק את גופו ההולך וגדל אל גופה, והיא מגנה עליו בפני העולם.

אריק התאושש והוא מבקר בקניון כמעט בכל יום, ומדי פעם אנחנו נפגשים שם לשעה קלה. יושבים במתחם שולחנות האוכל על כוס משקה, צוחקים מאותם הדברים, משוחחים על ספרים ועל מוזיקה, הוא מסביר לי על ג'ז ועל בלוז. לפני שחזר לארץ לא ישבתי שם אפילו פעם אחת. שנאתי את הרעש ואת ריחות המאכלים שנאספים לבליל בלתי מובחן. נהגתי לחצות את המתחם בדרכי מחנות לחנות, רצה במרתון של החיים. אבל לשעות הקצרות עם אריק יש קצב נשימה אחר. משהו בו ממגנט אליו את האנשים: מוכר הגלידה, האיש שמעבר לדוכן הפיס, איש הביטחון, המוכרת בחנות כלי הבית, עובדות הניקיון האתיופיות במדי העבודה הכחולים, כולם מחייכים אליו חיוך רחב, ומדי פעם מי מהם מתעכב ליד השולחן. אריק מחייך, מחבק בטבעיות, מעניק כמה מילים טובות לזה או לזו. מלך שוכני הקניון.

השקיה

היא אוחזת בצינור ההשקיה הירוק ומתיזה מים על הצמחייה הפורחת בפתח ביתה. מבטה מרוכז כאילו עשייה זו דורשת את כל כולה. ראשה מורכן מעט ותווי פניה כמו נענים לכוח המשיכה, שרק גבותיה המוגבהות מסרבות לו ומונחות מעל כמו סימן שאלה.

קשה להאמין שזו אותה אישה שתמיד ממהרת ועסוקה, שתנועותיה אנרגטיות, כמעט תזזיתיות, ולעולם ידיה מלאות: בסל מלא מצרכים, בשתילים לעציצים, בפרחים לשבת.

היא מרימה מעט את ראשה מעל לצינור ומפנה אלי עיני תכלת שדהתה. גופה בנוי בקווים חדים, בלי שום עגלגלות. לבושה פשוט: מכנסי בד ירקרקים גזורים בקווים ישרים וחולצת טריקו לבנה.

"הפרחים מאד סובלים בחום הזה", היא אומרת.

שלל צבעים עולה מתוך האדניות. וינקות בוורוד ואדום, משולשי הפטוניות שמתרחבים מכיוון המרכז, משולש לבן, משולש סגול, לבן ושוב סגול, והדליות הניצבות בגאווה בצהוב, לבן וכתום, עם אינספור עלי הכותרת הקטנים הסובבים מעגל בתוך מעגל.

לפני כשנה באה לגור בגפה בבית הקטן הסמוך לביתי, ורק מילים מעטות החלפנו בינינו. באתי לקחת ממנה חוברת הדרכה לטיפול בעצי פרי.

אנחנו נכנסות פנימה. "סליחה שאני לא מזמינה אותך לשבת", היא אומרת, "אני ממש ממהרת לפגישה", ומורה בידה על כסא העץ הנזירי שיוותר מיותר סמוך לכניסה ליד שולחן קטן. אחרי צבעוניות החוץ מכה את עיני לובן חסר פשרות. הסלון נמנע מקישוטים, מלבד שתי תמונות גדולות שהצורות המופשטות שעליהן ניכרות בקושי מתוך חיוורון צבעיהן, ואף הן כמעט מתמזגות עם הקיר עליו נתלו. ספת העור הלבנה ניצבת בוהקת וזקופה מכדי שתזמין להתרווח עליה. הבית מדיף ארומה קלה של חומרי ניקוי.

היא מושיטה לי את החוברת שכבר חיכתה לי על השולחן. ידה האוחזת בה מצביעה לכיוון הדלת דרכה נכנסתי, אך משתהה באחיזה, ולפני שהיא משחררת את החוברת אל

ידי המושטת קולה אומר: "אני כבר הרבה שנים אלמנה. הגינה הייתה תחביב משותף שלי ושל בעלי, ואני ממשיכה..."

אנחנו פונות לצאת. תנוחת גופי וקצב צעדיי משדרים שאני נפרדת, אך צעדיה מאחוריי מאיטים. נעצרים ליד שקית ניילון גדולה שנשענת על הקיר גדושה כלי מיטה לבנים מקופלים בקפידה. "הבת שלי תבוא עם הנכדות בעוד שבוע לכמה ימים", היא מסבירה, "שתי בנותיי גרות במנהטן. הן באות לעתים רחוקות, ולי כבר קשה לנסוע לבד".

היא מלווה אותי החוצה: "אני באמת מתנצלת שלא הזמנתי אותך לשבת. ניפגש פעם. כשיהיה זמן. בנחת. עכשיו רק אסיים להשקות ואלך לפגישה".

ביד אחת היא לוקחת את צינור ההשקיה ובשנייה מלטפת בעדינות את ראשי הפטוניות. "תראי", היא אומרת, "כמה מהן כבר זקפו את הראשים".

סחלב

כתובת האימייל שלי הייתה אז עדיין במחשב של אישי, כך שהדואר הנכנס שלו העמיד את עצמו בפניי. כך אירע שמדי פעם ראיתי שהיא כתבה, ויצא שגם קראתי מה שכתבה. איכשהו נתקלתי בדואר הנשלח שלו, וראיתי שהוא לא ענה.

הקיץ הגיע וסגר את שנת הלימודים. בא הסוף לפגישותיה השבועיות עם המורה, וגם מכתביה פסקו.

כעבור חודשים אחדים, בצהרי היום, נשמעה דפיקה בדלת ונכנס שליח נושא עציץ גדול. צבעו דמה לאור החורפי שמילא את החדר, ומתוכו התנשא צמח בעל עלים מאורכים, ירוקים ורעננים, ביניהם זהרו פרחי סחלב בוורוד, סגול ואדום. התאריך לא הותיר מקום לספק לגבי זהות הנמען.

אישי לא חשד בי, כי אצלנו לא נהוגות מחוות מסוג זה. אצבעותיי חתרו תחת רשרוש הצלופן עד שהגיעו אל כרטיס הברכה: "מזל טוב ליום הולדתך, מתגעגעת, ג."

"אני זורק את העציץ", אמר אישי, אך אני ריחמתי על הצמח היפה.

"אני שולח לה אותו בחזרה", אמר, אך אני ריחמתי עליה.

התברר שהמקום היחיד בבית שמתאים לתנאי גידולו של סחלב - אור רב ללא שמש ישירה - הוא הכוננית שמתחת לחלון בחדר עבודתי.

אומרים שצמחים מרגישים. קיוויתי שירגיש שאינו רצוי, ופשוט ילך וידעך. אבל הוא החל לעורר התפעלות בנכנסים לחדר, כמו תינוק חדש במשפחה. הם כבר לא אמרו "יש לך חדר מאד נעים", הם אמרו: "איזה סחלב מקסים".

ניזון מתשומת הלב פרח הסחלב חודשים על חודשים במחזורי פריחה יפהפיים. הכוננית עליה ישב ממוקמת בדיוק מול הכורסה שלי, כך שהוא הציץ אלי כל הזמן מעל ראשי המטופלים, וחמור מכך: אף החל להשתתף בשיחות.

באה אל חדרי אישה, שופעת נעורים ותלתלים שחורים, נעטפה בכורסה ובכתה את תשוקתה לגבר הנשוי, והוא שלח מולי את לשונות פרחיו הלוהטים: "אני נשי, ארוטי, שקספיר כתב עלי שאני מעורר תאוה". היא באה שוב, צנחה בכורסה ודיברה, ואני הבטחתי שהדיסקרטיות מחייבת, אבל הוא המשיך והתערב והזכיר ש"הפקעות שלי דומות לאשכים, orchis ביוונית, ומכאן שמי אורכדיאה".

הצמח הלך וגדל. צר היה לו בתוך העציץ, והוא נח לזמן מה מפריחתו. "שייחנק", חשבתי לעצמי, אבל אז ראיתי שבצר לו הוא שולח שורשים לבנים דקים אל חלל החדר, ומתחיל לינוק גם את האוויר מחדרי.

חלפו שבועות והסחלב שב לפרוח. האור שנכנס מחלוני משפיע מטובו על העציץ האפור, מוזג בו אדמומית חמה, והפרח הפתוח מגיש את עצמו לעולם. חמישה עלי כותרת וורודים סגלגלים מקיפים כמו כתר את העלה השישי, האדום.

העובד הסוציאלי

בכל יום מימות החול, בשעת בוקר מוקדמת, היינו ממתנינים ביחד למונית שתיקח אותנו לעבודה. השלושה נסעו לבית החולים לחולי נפש ואני נסעתי לקיבוץ הסמוך לבית החולים, בו עבדתי כמורה טיפולית. ברחוב התל אביבי של סוף שנות הששים נראו בשעת בוקר זו רק עובדי תחנת המוניות, נוסעים אחדים וכמה יונים שניקרו מהמדרכה שאריות מחיי ליל אמש. מולנו התנשאו כמה בתים רדומים, וגם עלינו ניכרה עדיין השפעת המעבר מהלילה אל היום. מילים בודדות בלבד עשו את דרכן בחלל שבינינו, ומתוכן בניתי לעצמי את ההיכרות עם שכניי לנסיעה. הבנתי ששניהם פסיכיאטרים והוא עובד סוציאלי.

במונית היו מקומות קבועים: שניהם היו נדחקים פנימה במושב האחורי ואני לידם; העובד הסוציאלי ישב תמיד ליד הנהג.

אם על המדרכה המעטנו במילים, הרי שבמונית שתקנו לגמרי, כלומר העובד הסוציאלי ואני שתקנו, והשניים דווקא דברו בלחש ביניהם במהלך כל הנסיעה. הם ישבו צמודים ותשומת לבם הייתה נתונה אך ורק זה לזה. היא הייתה לבושה בבגד ארוך בכל עונות השנה, שספק הסתיר ספק גילה את רזון גופה. עור פניה היה חיוור, כמעט שקוף, והשתרגות כחלחלה נראתה כציור בצדעיה. עם ראשה המורכן, שעה האסוף, לחייה הצרות ואפה המזדקר דמתה בעיני לציפור שמוטת כנפיים, והוא כמו סוכך עליה בגופו. הוא היה מבוגר ממנה בשנים לא מעטות, לבש חליפות כבדות ומבטאו הייקי הכבד ניכר לאוזן.

העובד הסוציאלי ישב זקוף, על ברכיו תיק בסגנון גיימס בונד, והביט נכחו כל עת הנסיעה. הוא נראה דרוך, כאילו הופקד לשמור שלא נילקח למקום אחר. תמיד נשא עמו גם שקית, שאת תכולתה לא ניתן לראות. הוא היה לבוש בקפידה וניכר שהשקיע בהופעתו, אך יש שענייני קלטו חוסר התאמה בין זיקט מחויט ומכנסי בד מהוהים.

כשלא הייתי עסוקה בקריאת הרומן התורן הייתי טווה ביני לביני סיפור על שכניי. בסיפורי השניים היו נשואים, אך לא זה לזה - הוא התענג על נעוריה האסורים ואילו היא נקרעה בין אהבתה והערצתה לפסיכיאטר המבוגר לבין נאמנותה לבעלה. בסיפורי גדל העובד הסוציאלי כנער באחת המעברות של שנות החמישים, נאלץ לוותר על לימודים כדי לעזור בפרנסת המשפחה, והיה מתרוצץ בעבודת שליחויות בשוב המבוסס הסמוך. כך למד להכיר מציאות שונה ואפשרויות חדשות, ומאוחר יותר הצליח, במאמץ רב, ללמוד ולהתקדם בסולם החברתי.

באחד הימים איחרנו שנינו, העובד הסוציאלי ואני, את המונית המשותפת, ועלינו על מונית אחרת. כהרגלי פתחתי את הדלת האחורית ולהפתעתי הוא נכנס אחרי והתיישב לידי במושב האחורי. מצדו הימני הניח את תיק גיימס בונד שלו, ובינינו חצצה השקית, בת לווייתו הקבועה. ללא כל הקדמה, כאילו הוא ממשיך דיבור מיום אתמול אמר: "אז טוב שהם לא באו איתנו ואני יכול לדבר איתך. מה את אומרת על זה, יש לו איסה ויס לה בעל ו... טוב, אני לא רוסה לדבר על זה. זה אנסים סאין להם נימוס. נכון הוא בן אדם

מולומד? בן אדם מוכובד? אז אני עברתי פעם בִּבית חולים בדיוק שהוא סעק על חולה אחת מסכנה. אני לא רוסה לחזור על המילים הלא יפים שהוא סעק, כי אני בן אדם עם כבוד, לא עושה דברים מולוכלוכים כמו הוא ולא מדבר מילים לא יפים כמו הוא. הייתה מסכנה... מסכנה... מסכנה...". עם המילים האחרונות הניע את ראשו מצד לצד כמטוטלת וקולו הלך ונחלש כאילו האוויר שברשותו הולך ואוזל, והשתתק. שתקנו עד סוף הנסיעה. כאשר משך אליו את השקית בדרכו החוצה מהמונית, הציצה אליי מתוכה חולצה כחולה כהה. לא הספקתי לזהות את הסמל והמילים שהיו מודפסות עליה.

למחרת חזר הכל למקומו: סדר הישיבה, השתיקות, המלל החרישי. לאחר שבועות אחדים הפסיק להגיע. בעודנו עומדים על המדרכה בצפייה למונית שאלתי את השניים מה הם יודעים עליו.

"אה", הפטירה הפסיכיאטרית הצעירה, "פיטרו אותו. היו צמצומים של עובדי הניקיון".

התבוננויות

שחרור

צימר באמירים. שותה תה קמומיל. יוצאת לחצר, נושמת את הירוק וחוזרת לחדר. מוזגת לעצמי עוד ספל.

היום הולך ומעריב. מבעד לחלונות הפתוחים נשמעות הציפורים, נאספות לשנת הלילה. מנצלות את רגעי האור האחרונים, כך נדמה, כדי לספר זו לזו עוד מחוויות היום.

לאט לאט מתכנסים הקולות לפטפוט אחיד. רק פה ושם נשמע עדיין קולה של מי מהן, מכריזה על קיומה הייחודי - הצווחני, המזמר או המסלסל.

חושבת עלינו, בני האדם. לכל אחד שירו שלו, אך כמה קשה לדייק את השיר שניתן לנו. פתאום מתנשאת מעל כל הקולות שירת השחרור. מסביב למוטיב המרכזי נשזרות וריאציות קלות, אך השיר נותר ברור ופשוט. והוא רק שלו.

עיני הולכות ונעצמות. שורה של מילים, כמו כתוביות של סרט בשחור לבן, רצות לפניך: שִׁחְרוּר... שִׁחְרוּר... שִׁחְרוּר... לשחרר... לשורר...

בחורש

לא עוצר. גולש אל יער. רחש. שמיעה. כמעט אין ראייה. הירוק הוא שחור באין אור. אולי צהריים. אין לדעת אם שמש: גם אם נטועה שם למעלה, לא תחדור בין העצים. עלים יבשים מתפצחים תחת תנועה. זרימת אוויר קלושה. ארנב חולף? ציפור בסבך? אין לדעת את הזמן. נשיפת ינשוף כי תבוא וייוודע הלילה. נשימת תנשמת כי תבוא ובא הלילה.

גבו תואם את הגומחה בתחתיתו של עץ פיקוס גדול. רגליו פשוטות לפניו. האם יבוא מי וידרוש בעלות על הגומחה. ואם יבוא האם יגבר איומו על האיום שבחוץ. אבל עכשיו ריחות של בית. רגש עונה בהד לריח עלים רענן ואדמה לחה. געגוע. עצב, שמחה. ריח הופך לזיכרון. הוא חוזר מהמדרסה. מחכה עם אחיו להורים. אמא באה. מביאה בסלסלה משב עלים רענן. אבא חוזר. נעליו מדיפות ריח אדמה לחה.

אבל בחוץ סוגרת טבעת חנק על הכפרים. מפעפעת רוע. המשפחה שם: נטועה. נאחזת בשורשים. הוא כאן. יקרא את קולות היער. ינחש את הבוקר. מחר יהיה טיפה בנהר אדם שנע הלאה. לאן.

חיוך ללא חתול

לילה. אחרי השיעור בכתובה עמדתי ברחוב המלך ג'ורג' וחיכיתי לאוטובוס. שלושה חיכו לו אף הם. אחד צעד הלוך ושוב מאחורי התחנה, חוזר ופונה בכל פעם בחדות על עקבותיו כמי שלא מצא את מבוקשו. בין השניים האחרים, צעיר וצעירה על סף המדרכה, זרמה שיחה חרישית. חוטים דקים גיששו את הדרך ביניהם.

השקט מילא את החלל. הלילה, שנמהל באורות הרחוב, כמו הונח עלינו, נוגע לא נוגע. חתול חצה את הכביש בהליכה מהירה ונעלם, משאיר אחריו דבר-מה לא נתפס. נזכרתי בַּחיוכו של חתול הצ'ישייר מאָליס בארץ הפלאות. "הלילה את פתוחה אל הרחשים הסמויים", אמרתי לעצמי.

האוטובוס הגיע. בנסיעה חשבתני על משב כנף הציפור שחלפה, צליל עילי שממשיך לרחף אחרי תום המנגינה, סימן השאלה שהותירו העיניים שפנו ממני והלאה. אבל כבר לא הייתי מי שעמדה וכתה בתחנה.

אמריקה

המטוס מתרומם מעל האדמה ועולה גבוה, ועוד יותר גבוה, ולאט לאט נכנס אל תוך השמיים הכחולים. היא מסתכלת מהחלון ורואה את העננים: הרים לבנים, עצים אפורים, ציפורים ודובים וזאבים. היא מכירה את העולם הזה כי היא מסתכלת עליו הרבה מלמטה, אבל עכשיו זה אמיתי. ולמרות שיש גם מפלצות ביער היא לא מפחדת. המטוס חזק, הוא עשוי ממתכת ולא יקרה לה כלום. טסים וטסים עד שרואים בתים שמגיעים עד השמיים וממש מגרדים אותם, וזה סימן שהגיעו לאמריקה. המטוס עוצר על הגג של הבניין הכי גבוה. היא יורדת מהמטוס ומדלגת במדרגות למטה. יש המון מדרגות, אבל היא מדלגת שתיים שתיים, עד שהיא מגיעה לרחוב. הרחוב מאד רחב, ונוסעות בו מכוניות מפוארות בכל הצבעים, וחלונות הראווה גדולים ומוארים, ויש בהם בובות יפהפיות לבושות בשמלות מבדים מבריקים עם קישוטים נוצצים. ילדים וכלבים וחתולים ואיילות וסוסים מסתובבים חופשיים ברחוב, כי זו ארץ החופש. שום דבר לא מפחיד כאן, ואפשר אפילו ללטף את האיילות. פתאום נפתח שער רחב, והיא ועוד ילדים עוברים בו במרכבת פנינים רתומה לסוסים...

המטוס הקטן שבידה נוחת על השולחן. צמרות שני הברושים שנשקפים תמיד מבעד לחלון מספרים לה שהיא בחדרה. אחיה ישן במיטת הסורגים שלו, ואמה, שרואה תמיד הכול, שוכבת מקופלת במיטה המתקפלת ועיניה עצומות.

בבית שני חדרים. הסלון הופך בלילה לחדר השינה של ההורים, וחדר הילדים הוא שלה ושל אחיה הקטן, ובכל יום בצהריים גם של אמה.

בכל צהריים היא יושבת על הכסא הקטן שליד שולחן העץ הקטן. זה המקום היחיד בבית שהוא רק שלה, וזו השעה היחידה שהיא רק שלה. זה עתה חזרה מאמריקה. עוד מעט הבית יתעורר. אמא תפקח את עיניה, תקום ותקפל את המיטה אל הקיר, אבא יקום ממיטת הסלון ואחיה הקטן יתעורר ויבכה.

היא יודעת המון על אמריקה. כי היא תמיד מקשיבה לשיחות של אמא ואבא, אפילו שלפעמים הם אומרים מילים שהיא לא מבינה.

"איך שהעולם נפתח. עכשיו כבר אפשר לנסוע במטוסים ולא רק באניות כמו שהיה כשאנחנו עלינו לארץ".

"מה זה עוזר לך רבקה? לאן את רוצה לנסוע?"

"לא הייתי מתנגדת לטוס לאמריקה"

"בשביל מה לך אמריקה? מה חסר לך כאן?"

"אמריקה היא ארץ החופש".

"סוף סוף אנחנו כאן. עם חופשי בארצנו!"

"אמריקה היא ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות. אפילו הבניינים מגרדים את השמיים."

ואז אמא משתתקת והעיניים שלה לא רואות קרוב. אפילו בתוך הבית הן מסתכלות רחוק.

בכל שבת, כשכולם מתעוררים משנת הצהריים, הם הולכים, כל המשפחה, לטייל ברחוב דיזנגוף. רחוב דיזנגוף הוא הרחוב הכי מפורסם בתל אביב, ותל אביב היא העיר הכי מפורסמת, עם החנויות הכי יפות. "מה את חושבת, ברכה, שאת באמריקה?", אמרה אמה כשביקשה שתקנה לה את השמלה הכחולה שראתה בחלון הראווה.

המון אנשים הולכים בשבת על המדרכה בשני הכיוונים, וקשה להתקדם, במיוחד בגלל שאבא צריך לדחוף קדימה את עגלת התינוק. האנשים הרבים מסתירים את חלונות הראווה, אבל אמא מצליחה בכל זאת לעצור מידי פעם מול חלון ראווה.

אין לאמא כסף לקנות שמלות, אז לפעמים באה אליהם דבורה עם מכונת התפירה שלה ותופרת שמלות לאמא ולה. היא שמחה כשדבורה באה כי דבורה מרשה לה לשחק בכפתורים הצבעוניים. היא יושבת על הרצפה ומשחקת בכפתורים, ובינתיים שומעת את אמא ודבורה מדברות על הבגדים המבריקים עם הקישוטים הנוצצים שיש באמריקה. היא בונה שביל ארוך מהכפתורים, כמו איילת שיש לה שמשייה כחלחלת. אפילו צבעה פעם בספר את הכפתורים של איילת בכל מיני צבעים, אבל אבא כעס נורא וצעק שעל ספרים צריך לשמור ואסור ללכלך אותם. השביל שלה הרבה יותר ארוך מהשביל של איילת כי צריך שיגיע עד אמריקה.

באחת ההפסקות הילדים מכיתה א' דברו ביניהם על העולם. אורי אמר שהעולם גדול וארץ ישראל מאד קטנה. היא אמרה שכשתהיה גדולה היא תטוס במטוס לאמריקה. יקוב אמר: "אבא שלי נסע גם לחוץ לארץ וגם לאמריקה".

"אבל אני לא אסע לחוץ לארץ", היא אמרה, "אני אסע לאמריקה".